

SWV
Primair Onderwijs Zaanstreek

Samenwerken aan Passend Onderwijs dicht bij huis

Door Jan Hus – onafhankelijk voorzitter van het bestuur van het samenwerkingsverband

De volgende fase

“Nu het laatste deel van het schooljaar 2015 - 2016 begint, is het een goed moment om eens terug te kijken naar de afgelopen periode.”

Bijna twee jaar geleden waren we nog bezig met de voorbereidingen van het Samenwerkingsverband Passend Onderwijs Zaanstreek. Inmiddels kunnen we vaststellen dat we op koers zijn. De organisatie van het samenwerkingsverband is op orde, de financiën duidelijk, het coördinatieteam functioneert goed evenals het besturenoverleg en de algemene ledenvergadering, hoewel deze laatste wat beter bezocht zou mogen worden.

De ondersteuningsplanraad is actief en bestaat uit betrokken mensen die zich zeer verantwoordelijk voelen voor het werk van het samenwerkingsverband en dan met name de ondersteuning aan leerlingen die dat nodig hebben. Binnen de beide kringen die binnen het samenwerkingsverband functioneren is de ondersteuning aan de scholen geregeld en langzamerhand merken we dat de scholen steeds beter de weg weten

te vinden en bijvoorbeeld ook de basisondersteuning verder ontwikkelen.

Voor de krap twee jaar dat we bezig zijn is dat een mooi resultaat. Is het alleen maar rozengur en maneschijn? Dat zou ik niet durven beweren. Bovenstaande geeft aan dat er veel werk verzet is. Maar dat is allemaal in de voorwaardelijke sfeer en ook ingegeven door de regelgeving die onvermijdelijk op ons afgekomen is. Het echte werk is in ontwikkeling en dan bedoel ik het werk van de leraren, intern begeleiders en de experts die ervoor moeten zorgen dat de doelstelling van het samenwerkingsverband gerealiseerd zal worden. Die doelstelling is in alle eenvoud beschreven en luidt samengevat: ‘Elk kind in de Zaanstreek moet binnen ons samenwerkingsverband het onderwijs en de ondersteuning krijgen waar het recht op heeft.’

Achter deze volzin gaat de grootste onderwijskundige verandering van de laatste dertig jaar schuil. We zijn er van overtuigd dat deze

doelstelling, hoe ambitieus ook, gehaald kan worden. Dat betekent niet dat elk kind dat onderwijs en die ondersteuning zal kunnen krijgen op de reguliere basisschool. Het betekent dat we in de Zaanstreek, binnen de beide kringen, alle voorzieningen hebben van reguliere basisschool tot en met instellingen voor die leerlingen die op zware ondersteuning vanuit de voormalige cluster 3 en 4 scholen, aangewezen zijn. Op basis van schaalgrootte ligt het voor de hand dat zeer specialistische voorzieningen, zoals bijvoorbeeld Heliomare die heeft, niet verantwoord en rendabel binnen ons samenwerkingsverband georganiseerd kunnen worden. Daarvoor hebben we onze partners binnen het samenwerkingsverband.

Wellicht is er, naast de grote inzet en bereidheid van het onderwijsveld om passend onderwijs te realiseren, één gevaar: ongeduld.

De ontwikkeling van het denken en handelen van de leraren die de basis vormen van passend onderwijs vergt tijd. Dat hebben eerdere grote veranderingen ook laten zien. Als opdracht voor de toekomst zie ik hierin een belangrijke taak voor de besturen en het samenwerkingsverband: dat proces honoreren, ondersteunen en begeleiden. Pas als de leraren zich competent voelen binnen passend onderwijs kan vastgesteld worden

dat er een belangrijk succes - in het belang van de leerlingen - gerealiseerd is. Dat moment zal ik als onafhankelijk voorzitter niet meer meemaken. Per 1 augustus 2016 stop ik definitief met mijn werkzaamheden om na 45 jaar onderwijs tijd te nemen voor

ontspanning. Ik zal de ontwikkelingen op een afstand blijven volgen en wens iedereen daarbij veel energie, inzet, wijsheid en bovenal het onderwijsplezier toe dat ik altijd ervaren heb.

Verbeter de wereld, begin op school!

Door Micha de Winter, hoogleraar Educatie & Pedagogiek – Orthopedagogiek CMO

In mijn boek ‘Verbeter de wereld, begin bij de opvoeding: van achter de voordeur naar democratie en verbinding’, stelde ik enkele jaren geleden dat de hedendaagse opvoeding teveel beperkt wordt tot gedragstraining. Sociale opvoedingsidealen zijn uit de mode geraakt, individueel geluk lijkt het hoogste goed. Toch heeft de manier waarop kinderen worden grootgebracht een belangrijke invloed op het functioneren van de samenleving. Daarom pleit ik onder meer voor een opvoeding tot wereldburgerschap en voor een grotere betrokkenheid van burgers bij de opvoeding van (elkaars) kinderen.

Wetenschappelijk onderzoek laat zien dat kinderen zich beter ontwikkelen als ze opgenomen zijn in sociale netwerken die groter zijn dan het gezin alléén. Als er bijvoorbeeld goede verbindingen zijn tussen ouders in de buurt en tussen ouders en school, dan presteren kinderen beter en hebben ze meer kans op maatschappelijk succes. De kansen op kindermishandeling en jeugdcriminaliteit dalen als de sociale effectiviteit in een buurt hoog is. Daarom is in deze tijd van individualisering een versterking van de ‘pedagogische civil society’ nodig, waarin socialisatie een gemeenschappelijke verantwoordelijkheid van burgers is, en waarin het weer vanzelfsprekender is dat mensen zich het wel en wee van elkaars kinderen aantrekken. In opvoeding, onderwijs en jeugdbeleid

moet het om veel meer gaan dan individueel gedrag. Volwassenen moeten bijvoorbeeld aan kinderen en jongeren leren wat het betekent om te leven in een democratische samenleving, waarin mensen het recht hebben op een eigen identiteit, maar waarin ze anderen datzelfde recht

gunnen. Ook moeten ze hen leren hoe ze weerstand kunnen bieden tegen het verleidelijke wij-zij denken. Dat denken geeft weliswaar een veilig gevoel van verbondenheid, maar brengt ook het risico van uitsluiting en dehumanisering met zich mee. Op allerlei momenten in de geschiedenis

en op allerlei plekken in de wereld gaan morele uitsluiting en dehumanisering vooraf aan ernstig geweld tegen andersdenkenden, soms zelfs uitmondend in genocide. Opvoeding en educatie kunnen een zeer belangrijke bijdrage leveren aan het voorkomen van zulke uitwassen.

Lees over de studiedag d.d. 11 februari 2016 op pagina 3 t/m 6

Door Maurice van Turnhout

‘Sepp heeft nu een klein team om zich heen’

Voor kinderen met een lichamelijke beperking kan het samenwerkingsverband een onderwijsarrangement samenstellen. Meerdere instanties slaan dan de handen ineen, zodat het kind op de eigen school kan blijven.

Eén van de kinderen in de Zaanstreek met een onderwijsarrangement is Sepp Jacobs. Zes jaar is hij. Hij huppelt over het schoolplein van RKBS De Bijenkorf te Assendelft. Even drukt hij zijn neus tegen de ruit. Hij zwaait. Karina Knaap, zijn moeder, wuift terug. ‘Sepp is elf weken te vroeg geboren’, vertelt Knaap. ‘Bij de geboorte kreeg hij een lichte hersenbloeding, waardoor hij links een spastische verlamming heeft. Dat heet hemiparese. Cognitief is Sepp prima in orde. Toen hij één jaar oud was kon hij al in korte zinnen praten. Maar door zijn beperking loopt hij in andere opzichten een beetje achter, denk bijvoorbeeld aan zijn sociaal-emotionele en motorische ontwikkeling.’

Vóór Sepp naar De Bijenkorf kwam, had zijn gastouder ernstige twijfels of hij het zou redden in het primair onderwijs. ‘Jaren geleden is er een IQ-test bij Sepp gedaan’, herinnert Knaap zich. ‘Als we die momentopname als leidraad hadden genomen, moest hij nu elke dag met een busje naar een speciale school. Dan was hij geïsoleerd geraakt van zijn sociale omgeving, van zijn leeftijdgenootjes in de buurt. Als ouder moet je actief blijven denken over wat het beste voor je kind is, en niet overall klakkeloos mee akkoord gaan. Uiteindelijk hebben we Sepp ingeschreven op De Bijenkorf, een Jenaplanschool met 250 leerlingen.’

Zelfredzaamheid

Daar bleek Sepp zich meteen als een vis in het water te voelen. Hij is vertrouwd geraakt met zijn klasgenoten en met zijn juf, Ingrid Kooijman. ‘Ik sta al heel wat jaren voor de klas’, vertelt Kooijman, ‘maar vóór Sepp had ik nog geen kind met een lichamelijke beperking in mijn groep gehad. Hier op school gaan we uit van mogelijkheden, niet van onmogelijkheden. We moesten een beginsituatie creëren waarbinnen Sepp zich veilig kon voelen.’ Uiteindelijk heeft Sepp het tweede kleuterjaar overgedaan. Knaap: ‘Dat jaar extra kleuters heeft Sepp veel goed gedaan, daardoor is hij meer in balans gekomen. Komend jaar zal hij met zijn onderwijsarrangement naar groep drie gaan.’ Kooijman: ‘Vanaf het begin zijn we uitgegaan van Sepps zelfredzaamheid. Zelf zijn spullen pakken, zelf aan- en uitkleden. Goed en vaak overleggen met de ouders is daarbij van groot belang. Ik moet aanvaarden dat er misschien zaken zijn die Sepp door zijn beperking nooit

Sepp en zijn juf Ingrid Kooijman

zal kunnen leren. Maar soms doet hij mij ineens weer versteld staan. Hij is zeer sterk gemotiveerd.’ Toen Sepp op school moest gaan werken, bleek dat de tafels te hoog voor hem waren en de stoelen te laag. Een ergotherapeut van dienstencentrum Heliomare zorgde voor een aangepaste, op hoogte verstelbare werkstoel, zodat Sepp met twee armen op tafel kon. Ook kwamen er anti-slipmatjes voor onder zijn werken spelmaterialen.

Korte lijnen

Sinds de wet op passend onderwijs hebben de twee grote schoolbesturen een eigen dienstencentrum en kunnen de scholen in de Zaanstreek een beroep doen op de deskundigheid van Heliomare. Knaap: ‘De ergotherapeut komt ongeveer vier keer per jaar langs, om te kijken of alles nog naar

wens is, en om eventueel de stoel aan te passen. Ook is er in het toilet een opstap en een brilverkleiner ingebouwd, zodat Sepp zelfstandig naar de wc kan. Het kapstokhaakje is voor hem naar beneden gehaald. Allemaal praktische zaken die we samen met de school hebben opgelost.’ De begeleider van Agora Support, het dienstencentrum van de Stichting Agora, zorgt dat alle partijen die betrokken zijn bij Sepps onderwijsarrangement drie keer per jaar bij elkaar komen. ‘Er is een klein ondersteuningsteam om Sepp heen gegroeid’, vertelt Knaap. ‘De intern begeleider en de leraar zitten daar bij, maar ook de fysiotherapeuten die de fijne en de grove motoriek met Sepp oefenen. Wanneer nodig kan de ergotherapeut erbij komen zitten. We overleggen waar we aan willen werken,

wat we de komende tijd gaan doen, of we onze doelen moeten bijstellen. De lijnen zijn kort.’ Zijn klasgenoten hebben Sepp van meet af aan volledig geaccepteerd, zegt Kooijman: ‘Samen met Sepp introduceer ik eventuele nieuwe aanpassingen klassikaal. Dat doen we op een luchtige, zelfs wat zakelijke manier. De andere kinderen hebben nooit ergens een punt van gemaakt.’ Knaap: ‘De klas heeft moeten leren om rekening met Sepp te houden, en te accepteren dat niet iedereen hetzelfde kan in een gelijk tempo. Sepps eerste jaar op school was prachtig, zo sociaal stelden zijn klasgenoten zich op. Allemaal wilden ze hem helpen. Op een gegeven moment moesten ze zelfs worden afgeremd, omdat ze hem niets meer zelf lieten doen. Inmiddels is Sepp mondig genoeg om te zeggen wat hij zelf kan en wil doen.’

het kader van passend onderwijs nodig hebben. ‘De werkgroep wil bijvoorbeeld pilots opzetten waarbij scholen van de verschillende schoolbesturen en de zes jeugdteams in de Zaanstreek betrokken zijn’, vertelt Frieda Both. ‘Jeugdteams zijn door de gemeente in het leven geroepen, aan wijkten verbonden teams, waar je terecht kunt met vragen over opvoeden en opgroeien. Een pilot kan bijvoorbeeld gaan over hoe om te gaan met gescheiden ouders die niet goed met elkaar communiceren. Zowel scholen als jeugdteams worstelen met de gevolgen daarvan voor kinderen. We zouden beter af kunnen stemmen hoe we daarmee omgaan, om ervoor te zorgen dat kinderen daar niet de dupe van worden.’

Regisseurs

Frieda Both meent dat het belang van de rol van de ouders zowel door het onderwijs als door zorgprofessionals nog altijd wordt onderschat. ‘De mantra van zowel de gemeente als het samenwerkingsverband is: één kind, één gezin, één plan. Alles om versnippering en bureaucratie te voorkomen. Het betekent dan ook in de eerste plaats dat de ouders de regisseurs zijn. De meeste ouders gaat dat prima af. Als ouders daar echter niet goed in slagen, en een kind lijdt daaronder, dan zijn leraren op school of begeleiders in de kinderopvang de eersten die zorgelijke signalen opvangen. Als zij zo’n signaal zien, moeten ze niet schromen om dat te benoemen en daar met de ouders over in gesprek te gaan. Voor leraren is het vaak niet makkelijk om doortastend

op te treden, maar in het belang van het kind is het wel nodig. Het kan dan goed zijn om de hulp in te schakelen van ervaren deskundigen. Dat kan de intern begeleider op school zijn, een schoolmaatschappelijk werker, maar ook een jeugdverpleegkundige van Centrum Jong, of een pedagogoog van het jeugdteam. Zij kunnen goed inschatten hoe ernstig de situatie is, en ze kennen de juiste manier om met een gezin in gesprek te komen als het de school of de opvang niet lukt.’ Maar wat als ouders daar helemaal niet open voor staan, en afwachten te riskant is? Frieda Both verzucht: ‘Kinder mishandeling bestaat in vele vormen, van ernstig lichamenlijk geweld tot het ontkennen van een ontwikkelingsprobleem bij een kind. Het is een grijsgebied met uitersten. Voor extreme, gewelddadige gevallen is er de instantie Veilig Thuis. Natuurlijk willen we niet dat het zover komt, daarvoor hebben we nu juist de jeugdteams. Zij kunnen, desnoods door ouders indringend aan te spreken als dat nodig is, met een gezin aan de slag vóór het uit de hand loopt.’

Verschil in focus

Volgens Frieda Both moet het contact tussen school en jeugdteam zeer innig zijn. ‘Bij het jeugdteam zitten de mensen die deskundig zijn in het voeren van moeilijke gesprekken en het interpreteren van zorgelijke signalen, en bij de scholen zitten de mensen die dagelijks met de kinderen van doen hebben en de ontwikkeling en achtergronden van hun leerlingen goed kennen. Zij moeten elkaar feilloos kunnen vertrouwen.’

Door Maurice van Turnhout

‘Onderwijs en zorg moeten naar elkaar toe groeien’

Het is niet altijd makkelijk om de neuzen van onderwijsprofessionals en zorgprofessionals dezelfde kant op te krijgen. ‘Maar we zijn op de goede weg’, aldus Frieda Both, strategisch adviseur van gemeente Zaanstad

‘In Zaanstad wonen nu zo’n vijftienduizend kinderen die op grond van de Jeugdwet een vorm van ondersteuning ontvangen’, licht Frieda Both toe. ‘Met het samenwerkingsverband zorgen we ervoor dat die ondersteuning in goede banen wordt geleid. Dat is niet altijd gemakkelijk. Onderwijs en zorg moeten langzaam naar elkaar toe groeien.’ Sinds 2015 zijn de gemeenten in Nederland verantwoordelijk voor alle jeugdzorg. Frieda Both maakt deel uit van een werkgroep die onderwijs en jeugdzorg op elkaar afstemt. Dit punt staat hoog op de onderwijsagenda die de schoolbesturen van het samenwerkingsverband en de gemeenten in de Zaanstreek met elkaar hebben afgesproken. Het doel: jeugdhulp zo dicht mogelijk bij huis en zo goed mogelijk aansluitend bij wat kinderen in

Verslag keynote van Micha de Winter, hoogleraar Educatie & Pedagogiek – Universiteit Utrecht

Verbeter de wereld, begin op school

Verbeter de wereld...

- Opvoeding is gedragsregulering geworden
- Dominantie van het risico-denken
- Verwaarlozing belang sociale netwerken & civil society
- Jeugd gedijt beter in rijke sociale netwerken
- Belang van Pedagogische coalities

Veel mensen hebben hun ambities met betrekking tot opvoeding teruggeschoefd. Ze zijn al blij als de kinderen braaf zijn en zich goed gedragen. Toch kan het niet zo zijn dat dát de belangrijkste ambitie van opvoeding is. Opvoeding heeft invloed op wat er in de wereld gebeurt. Het is belangrijk om te bouwen aan een gemeenschap die gekenmerkt wordt door een consequente maar warme aanpak; een gemeenschap waarin mensen met elkaar nadenken en een dialoog kunnen voeren. Kinderen hebben rijke sociale netwerken nodig en een coherente pedagogische omgeving: een omgeving waarin meerdere generaties zijn vertegenwoordigd. Kinderen die in verbindende omgevingen opgroeien, waarin volwassenen positieve verwachtingen hebben, doen het in elk opzicht beter dan in sociaal zwakke omgevingen.’

We lijken aan problemen gehecht, maar we hebben AMBITIES nodig

Problemen:

- ADHD
- Dyslexie
- Gedragsproblemen
- Cyberpesten
- Antisociaal gedrag
- Depressie
- Racisme
- Radicalisering etc.

Pedagogische ambities:

- Onderwijs draag bij aan inburgering van kinderen en jeugdigen in de samenleving
- Doel: bevorderen van democratisch burgerschap (verantwoordelijkheid, tolerantie, respect, rechtvaardigheid etc.)

‘Het denken in termen van risico’s beheerst de samenleving-van-nu. Het gevolg is een enorme toename aan labels, aan de vraag naar jeugdzorg en een groeiende aandacht voor ‘zorg’ binnen het onderwijs. Er worden momenteel naar schatting tien keer zoveel kinderen behandeld voor ADHD dan dat er kinderen zijn die als zodanig zijn gediagnosticeerd... Dat is zorgelijk, omdat veel behandelingen met medicatie gepaard gaan, terwijl we nog niet weten wat deze op de langere termijn voor gevolgen hebben.’

De vraag doet zich voor of Nederlandse kinderen meer problemen hebben dan kinderen elders in de wereld. Dat blijkt juist niet het geval te zijn: onderzoek leert dat ze de gelukkigste kinderen zijn in de westerse wereld.’

De stem van de leerling is niet per definitie ‘leuk’ of ‘goed’

- Opvoeding is een strijdtooneel
- Vrijheid vs. grenzen stellen
- Cultuurvernieuwing vs. cultuurbewoernd
- Hier en Nu vs. toekomstoriëntatie
- De stem van de leerling ‘verheffen’ heeft een doel: bevordering van democratisch burgerschap

‘Strijd en worsteling is inherent aan het opvoedingsproces. Dát er strijd is staat vast. Opvoeders kunnen de manier waarop deze strijd gevoerd wordt zelf sturen en niet ‘problematiseren’, zoals nu wordt gedaan met het plakken van labels. Positief, ecologisch en in verbinding met elkaar kunnen de gelederen gesloten worden.’

Hannah Arendt: ‘Enlarged mentality’

Om over anderen te kunnen oordelen en om diversiteit te kunnen ‘waarderen’ moeten mensen verbeeldingskracht ontwikkelen: ‘to go visiting in the thoughts of others’. Alleen op die manier kan worden vermeden dat de ‘waarheden’ van sommigen verworpen tot totalitarisme.

Inclusief burgerschap

Op de leer liggen:	Tenzij we leerlingen het tegendeel leren:
• Wij-zij denken	• Leren zien van overeenkomsten
• Morele en sociale uitsluiting	• Tegenstellingen is niet hetzelfde als uitsluiten
• Dehumaniseren	• Humaniseren: het menselijke in de ander

Ook bij kinderen liggen het wij-zij denken, morele - en sociale uitsluiting en dehumanisering op de loer. In een democratische samenleving moet opvoeding daarvoor een tegenwicht bieden. Verschillen tussen mensen bestaan, maar deze hoeven niet per se tot uitsluiting te leiden. Voor veel kinderen is het bijdragen aan de gemeenschap tegenwoordig een abstractie. Het onderwijs zou een voorbeeld moeten zijn van hoe je met elkaar omgaat in een democratie. Het kan zelfs zo zijn dat opvoeding en onderwijs bij uitstek plekken en mid-delen zijn waarmee een tegenwicht kan worden gevormd tegen destructieve processen als polarisatie en racisme. Waar zou dat anders moeten gebeuren? Opvoeding én onderwijs dragen bij aan inburgering, aan democratische burgerschapsvorming. Elk kind, elke jongere moet uitgedaagd worden om burger te worden, om iemand te zijn die actief betrokken is, bereid is een actieve rol in de samenleving te spelen.’

Democratisch burgerschap betekent transformatie (Biesta, 2014)

- Van individuele verlangens naar collectieve behoeften (Heller)
- Van private problemen naar ‘public issues’ (Bauman)
- Van egocentrisme naar gemeenschappelijke belangen
- Engagement with and commitment to the public domain implies ‘a certain discipline’ and ‘a certain selfrestraint’ which does not come naturally but has to be ‘learned and then internalized, sometimes painfully’ (Marqueand)
- Pedagogisch proces van tegenspreken, onderbreken, uitstellen en kritische reflectie
- Tegenstellingen is niet hetzelfde als uitsluiten
- Humaniseren: het menselijke in de ander

‘Bij democratisch burgerschap horen begrippen als verantwoordelijkheid, tolerantie, respect en rechtvaardigheid tot de dagelijkse moraal. Hoe weten kinderen wat democratisch burgerschap betekent als volwassenen dit al moeilijk kunnen omschrijven? Het groeiende individualisme in Nederland is van grote invloed op de manier van opvoeden en onderwijzen. De mens kiest tegenwoordig een eigen levenspad en laat de groep niet langer dat pad bepalen. Maar opvoeden heeft ook een collectief belang en dat wordt wel eens vergeten. Bij kindermishandeling wordt vaak gedacht dat het een

individueel probleem betreft. Minstens zo belangrijk is het sociale systeem waarin het gezin is ingebed. Er zijn kille, onpersoonlijke omgevingen, waarin bureaus elkaar niet kennen en er, buiten de ouders om, geen volwassenen zijn om de opvoedingstaken te ondersteunen. Uit onderzoek blijkt dat als er meer volwassenen in de opvoeding betrokken zijn, er minder kans is om problemen te ontwikkelen, ook op cognitief vlak.’

De kunst van het vreedzaam vechten (Hans Achterhuis & Nico de Koning)

Waarom moeten jongeren vreedzaam leren vechten?

‘In oude samenlevingen was er veel méér geweld dan nu (Steven Pinker, 2012). De samenlevingen werden van bovenaf geleid. Er was dictatuur en grote ongelijkheid. Om tóch eenheid te scheppen had men zondebokken en vijanden nodig. Dat versterkte het gemeenschapsgevoel, maar het kostte veel bloed.

In moderne samenlevingen zijn mensen meer gelijkwaardig aan elkaar, maar daardoor zijn er altijd veel tegenstellingen en conflicten. Dankzij voorgaande generaties hebben wij geleerd die zonder veel bloedvergieten op te lossen. De samenleving heeft instituties nodig (parlement, rechtspraak, etc.) om dit te behouden. Burgers hebben competenties en wijsheid nodig. Wie als jongere vreedzaam leert vechten voor zijn of haar idealen, hoeft niet te pesten, te radicaliseren, andersdenkenden te vernedern of te doden. Een vreedzame vechter is een humaan mens...

Top tien positieve ontwikkeling (publicatie Nederlands Jeugd Instituut)

- Sociale binding
- Kansen voor betrokkenheid en participatie
- Prosociale normen
- Erkenning en waardering positief gedrag
- Sociale steun
- Constructieve tijdsbesteding
- Competenties
- Cognitieve vaardigheden
- Schoolmotivatie
- Positieve identiteit

Workshop: Judith Koster, Annemarie van Son, Liesbeth van de Graaf en Lucy Boer, gedragsdeskundigen van de beide dienstencentra

Preventie in onze school, waarde(n)vol?

Een interactieve bijeenkomst over duurzame preventie door teambreed te werken aan een veilig klimaat op school. We kijken naar belangrijke kernprincipes als: gezamenlijke waarden, gedragsverwachting en teamafspraken. De gegeven tips zijn direct toepasbaar binnen het team.

Een positief klimaat, gedragen door gedeelde waarden, zorgt voor een gevoel van veiligheid bij alle betrokkenen: het team, de ouders en de kinderen. En vanuit veiligheid worden problemen voorkomen of gemakkelijker aangepakt en opgelost.

In de workshop wordt aandacht besteed aan het boek 'De Preventiepiramide – Preventie van probleemgedrag in het onderwijs, door Johan Deklerck (m.m.v. Kees van Overveld)'.
De preventiepiramide is een model voor positieve en integrale preventie. Het biedt een kader voor een integrale benadering van probleemgedrag met een klemtoon op positief georiënteerde maatregelen, waarbij de leefkwaliteit centraal staat bij de aanpak van probleemgedrag op school.

Voorbeeld:
Ruzies op de speelplaats kan men voorkomen door streng te straffen. Maar als het probleem in hoofdzaak te wijten is aan verveling of een gebrek aan speelruimte, dan zou de school vooral daar wat aan moeten doen (pag. 117).
Vraag niet om gewenst gedrag, maar organiseer gewenst gedrag

We gebruiken bovenstaand schema als basis. Let op de diagonale tekst: Vanuit schoolbrede waarden! We willen een lans breken voor het actief aangaan van een gesprek op schoolniveau. Wat vindt iedereen nou echt belangrijk? Hoe sta jij in maatschappelijk beladen thema's? Wat vind je van diverse soorten grens-overschrijdend gedrag? Hoe bespreek je 'moeilijke' onderwerpen in je klas? We denken dat dergelijke teamgesprekken zorgen voor de versteviging van het klimaat in de school, voor binding, het cement op grond waarvan je in gezamenlijkheid de problemen en incidenten de baas kunt.

Workshop: Lucienne Emmink – schrijfspecialist Agora Support Frank Molenaar – schrijfspecialist Dynamica XL Ellen Glandorff – ergotherapeut van Heliomare Meta Streefland – coördinator arrangeren Heliomare

Krabbels en kriebels

In de workshop werken we met vragen over het zitten en de schriftelijke lesstofverwerking. De praktische en eenvoudige interventies kunnen direct toegepast worden, bijv. met Bart, Roos of Suus die moeite heeft met kleuren of schrijven (verwerken van de lesstof) en/of zitten.

Ambitie

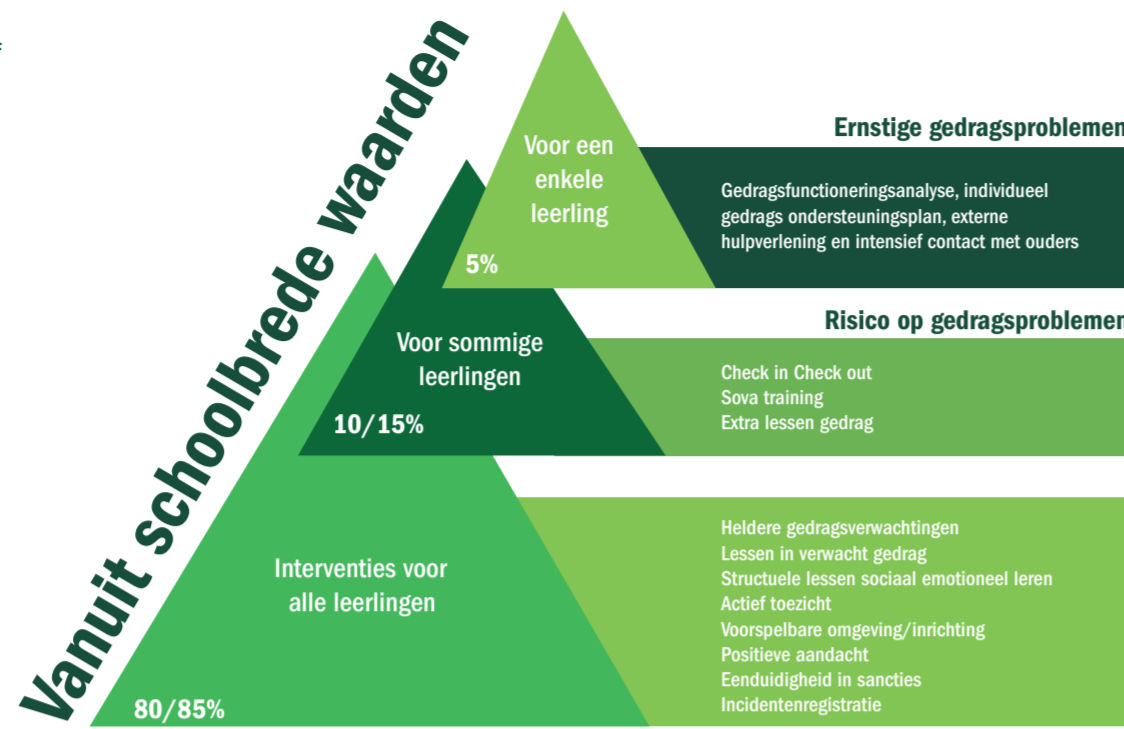
Alle kinderen verwerken hun (schriftelijke) lesstof op een adequate manier! Leraren en/of intern begeleiders weten voor welke vragen en op welke wijze ze een deskundige kunnen inschakelen, waardoor zij samen met het kind komen tot praktische oplossingen die morgen in de klas kunnen worden ingezet. Leesbaar schrijven geeft zelfvertrouwen en heeft een positieve invloed op de leerprestaties.

De aftrap van de workshop is de opdracht: Schrijf het woord "Samenwerkingsverband" van links naar rechts in verbonden schrift. In 24

seconden.....

We bemerken en wisselen uit wat er met je gebeurt als het schrijven niet geautomatiseerd is. Wat blijkt? Er gebeurt heel veel in minder dan een halve minuut!
Je denkt... doe ik het wel goed?
Je ervaart... mijn pen doet het niet!
Of... onzekerheid: heb ik de opdracht nou goed begrepen?
Je voelt... lichte paniek of frustratie, omdat je buurvrouw al klaar is, of omdat je het tempo niet kunt bijhouden! Of... stress, want het ziet er niet fraai uit!

In de interactieve workshop gaan we aan de slag met vragen over 'zitten en schriftelijke lesstofverwerking'

De piramide

Voorkomen is beter dan genezen! Het klinkt logisch en dat is het eigenlijk ook. Hoe beter de eenvoudige, positieve en eenduidige basisaanpak van een school, hoe minder tijd je hoeft te besteden aan ingewikkelde gedragsproblemen. Net als bij cognitieve vaardigheden, waarbij de leerlingen verdeeld worden over drie verschillende niveaus van aanpak (basis, verdiept en intensief) kun je dit ook doen voor gedrag.

Goed nadenken en werken aan een preventieve aanpak op school levert veel op. Hoe meer tijd je besteedt aan de basisaanpak waar alle leerlingen van profiteren, hoe minder leerlingen een andere, meer intensieve aanpak nodig hebben. En voor de leerlingen die het wél nodig hebben, heb je meer tijd, omdat je basis op orde is en je veel probleemgedrag voor bent.

Wat je aandacht geeft groeit!

Besteed aandacht aan gewenst gedrag, want niets is vanzelfsprekend! Hoe meer aandacht er is voor de dingen die goed gaan, hoe meer je er ook van gaat zien.

(schrijven/typen). Elk voorwerp op het kleed geeft aanleiding tot een korte kennisdeling, gevolgd door praktische tips en tools. Verder geven we informatie. Met welke vragen kun je bij wie terecht? Hoe loopt de route?

Expertise

Vanuit SWV PO Zaanstreek is het mogelijk rechtstreeks en kortdurend de expertise van Ellen Glandorff, de ergotherapeut, op school in te schakelen. Het SWV PO Zaanstreek en

Heliomare onderwijs hebben hierover afspraken gemaakt. De inzet van een ergotherapeut is bedoeld voor kinderen die moeite hebben met het uitvoeren van praktische activiteiten op school, zoals zitten, schrijven, kleuren, knippen, knutselen en zelfredzaamheid t.a.v. toiletgang, aan- en uitkleden.

Daarnaast kunnen scholen terecht bij Lucienne Emmink en Frank Molenaar. Dit betreft onder meer: het kiezen van een schrijfmethode, een goede

pengreep en schrijfmateriaal, hoe schrijven gedurende de dag op een prettige manier een aandachtspunt kan blijven, verbonden schrift of juist een losschrift en een schrijftraining voor een leerling met overdracht naar het werken in de klas.

Indien nodig werken Frank, Lucienne en Ellen samen of schakelen zij door.

Workshop: Bernard Homans, lid coördinatieteam Leanne Alberink en Karin Guldemond, SWV-deskundigen

TLV... van aanvraag tot besluit

De toelating tot het SBO en SO is sinds augustus 2014 opnieuw geregeld. Het is nu de school die de toelating voor een leerling aanvraagt. Het SWV beslist over die toelating. De beslissingen over een aanvraag neemt het SWV altijd na een gesprek op school, waar ouders, de school en een SWV-deskundige aanwezig zijn. Deze procedure en de manier van beoordelen is volledig gebaseerd op het gedachtegoed van handelingsgericht werken. Het gaat om de mogelijkheden van de leerling in zijn omgeving van school en gezin. In de workshop komen de ervaringen met de werkwijze van de TLV-beoordelingen aan de orde. Wat gaat goed en wat kan beter?

Sinds de start van het Samenwerkingsverband Primair Onderwijs Zaanstreek (SWV) wordt gewerkt met een procedure voor de aanvraag en toewijzing van een toelaatbaarheidsverklaring tot het SBO en SO. Die is anders opgezet dan daarvoor met de indicatiestelling. Het doel is dat de procedure past bij het handelingsgericht werken en dat hij transparant en minder bureaucratisch is.

Om aan te sluiten bij het handelingsgericht werken gaat het niet meer in de eerste plaats om een diagnose van wat er mis is met een leerling, maar wordt gekeken naar de hele context. Het gaat telkens om de vraag: hoe kunnen we de ontwikkelingskansen van een leerling verbeteren, in deze school met deze leraar (leraren), met deze gezinssituatie en met de mogelijkheden en grenzen die de leerling heeft. Ook benadrukt het handelingsgericht denken het cyclisch werken. Wanneer een school in overleg met ouders en leerling afspraken maakt over

extra aandacht, ondersteuning thuis, etc., dan spreekt de school doelen af en evalueert die om de zoveel tijd. Plan-do-act en dan evalueren en opnieuw bekijken. De resultaten van die cyclus komen aan bod in de toelaatbaarheidsprocedure.

Transparantie wordt bereikt door een werkwijze die zorgt voor direct overleg van het SWV met school en ouders om tot de beslissing over de toelaatbaarheid te komen. Voor de afweging of een leerling in aanmerking komt voor een ToelaatbaarheidsVerklaring (TLV) wordt een overwegingskader gehanteerd die zowel de ernst beoordeelt als ook verandermogelijkheden van de leerling,

ouder en school. Dus geen commissie die over dossiers vergadert en dan de beslissing op afstand neemt, maar gedragsdeskundigen, verbonden aan het SWV, die in overleg met ouders en school tot een advies komen over de toelaatbaarheid. Het SWV neemt dat advies altijd over, zodat er niet nog een extra procedure achteraan hoeft te komen. Dat gesprek, met de partijen die er toe doen (ouders, school en SWV), wordt voorgezeten door een bestuurscoördinator. Die zorgt ervoor dat zowel de school als de ouders hun zienswijze naar voren kunnen brengen. De gedragsdeskundige stelt de vragen die er nog leven na bestudering van het dossier. Zo komt de meest actuele informatie op tafel en kunnen school

en ouders als zelfstandige partijen hun verhaal doen en kan ieder vanuit zijn eigen verantwoordelijk zijn visie geven en zorg dragen voor het vervolg. De ervaring is dat dit vooral voor ouders belangrijk is in het proces. Dit proces wordt later geëvalueerd.

Het SWV werkt inmiddels aan een webbased versie van het groeidoel. Als de gegevens vanuit het leerlingvolg-systeem rechtstreeks ingelezen kunnen worden, scheelt dat de scholen veel schrijft- en invulwerk. Want passend onderwijs bestaat niet uit het invullen van documenten, maar gaat om het bieden van het onderwijs dat dat elk kind nodig heeft.

Workshop: Ellen van der Linde – specialist autisme van het SWV Sita Dijkstra – IB-er van de TEACCH-groepen Nancy Duisdecker - schoolondersteuner

De autist! Die bestaat niet

Niet als wij allemaal en alle kinderen waar we mee werken, is ook ieder persoon met autisme uniek! Mede door het autisme moeten er vaak wat extra aanpassingen gedaan worden, maar daarbij moet je altijd voor ogen houden: normaal waar mogelijk, speciaal waar nodig. In de bijeenkomst wordt er, aan de hand van een drietal casussen, gezamenlijk gekeken naar gedrag vandaan komt en welke aanpassingen er mogelijk zijn.

Waarom bovenstaande titel? Iedereen die een diagnose autisme krijgt wordt gediagnosticeerd aan de hand van de kenmerken zoals beschreven in de DSM IV en tegenwoordig de DSM V. Dat houdt in dat iedereen met deze diagnose deze

kenmerken in min of meerdere mate laat zien. Toch is het zeer onzorgvuldig en doe je de persoon met autisme te kort om te spreken van 'de autist'. Iemand is meer dan alleen zijn autisme. Zoals Colette de Bruin in haar boek 'Geef me de 5' laat zien, worden we allemaal geboren met onze eigen unieke streepjescode. Wanneer je een autisme spectrum stoornis hebt, heb je wat meer of wat dikkere streepjes op gebieden waar de mensen zonder autisme, minder of geen streepjes hebben. Dit is een pleidooi om heel zorgvuldig naar de leerling met autisme te kijken en na te gaan wat deze leerling in zijn pakketje heeft aan sterke vaardigheden en waar deze leerling, mede door zijn autisme, handvatten voor nodig heeft. Als dat goed gebeurt krijg je geen situaties waarbij een leraar zegt: 'Hij is autistisch, dus ik heb hem maar oorbeschermers gegeven'. Vervolgens heeft het kind deze onderaan zijn kin hangen of dwars over het hoofd (kijken of je neus er dan goed inpast). Bij sommigen past hij zelfs om de taille. Nee, het is veel beter om te kijken naar een normale aanpak/benadering mogelijk is en waar een speciale aanpak nodig. Om goede interventies te kunnen plannen is het belangrijk om met de

'AUTI- bri!' naar deze leerlingen te kijken. In het montuur van deze bril zit basiskennis over de verklarende modellen voor het autisme, kennis over de hyper- en hypo-gevoeligheid, weten hoe de informatieverwerking verloopt en nog veel meer. Als die kennis er is, is het vervolgens belangrijk te weten hoe je anti-communicatie moet toepassen, weten dat tekenen van situaties belangrijk is, omdat dit beter aansluit bij het denken in beelden en weten dat het voor deze leerlingen fijner is om meer afhankelijk te zijn van een geboden structuur dan van een persoon. Natuurlijk kan niet aan een ieder gevraagd worden deze kennis paraat te hebben en dat dan ook nog op zeer creatieve wijze te kunnen toepassen. Wat wel kan is jezelf wat basiskennis te gunnen en om tijdig te vragen om ondersteuning. Dan bespreken we de casus uit de eigen praktijk, waaraan wij de theorie kunnen koppelen. Dan gaan we samen op zoek naar oplossingen op maat voor deze leerling, in deze klas bij deze leraar. Dat zou fantastisch zijn!! Dat is wat je noemt passend onderwijs.

Workshop: Niels Erkamp, Annemarie Fligh, Maud van der Horst en Gerda Steinfeld, schoolmaatschappelijk werkers binnen SWV PO Zaanstreek

Schoolmaatschappelijk werk, daar waar nodig

Een interactieve workshop over de mogelijkheden van het schoolmaatschappelijk werk binnen het samenwerkingsverband. Wat kan het schoolmaatschappelijk werk voor u betekenen?

Schoolmaatschappelijk werk is een vorm van hulpverlening die gericht is op de driehoek: kind - ouder - school binnen het primair onderwijs. De optimale ontwikkeling van het kind staat hierbij centraal.

De SMW-er geeft preventieve en kortdurende hulpverlening. De SMW-er signaleert, kan snel helpen bij lichte vorm van psychosociale hulp, geeft opvoedondersteuning, informatie, advies en consultatie aan de school en

biedt hulp aan leerlingen en ouders. Ook kan de SMW-er bemiddelen tussen ouders en school.

Ouders, kinderen en leraren komen soms voor vragen te staan waar ze geen raad mee weten. U kunt dan denken aan problemen op school of in de thuissituatie, depressieve gevoelens, (dreigende) echtscheiding, het overlijden van een dierbare in het gezin of de familie, of ontwikkelings- of gedragsproblemen. SMW biedt handvatten en ondersteuning, zodat een oplossing gevonden kan worden. In sommige gevallen is verwijzing naar het Jeugdteam of een andere vorm van

speciale en geïndiceerde hulp noodzakelijk. De SMW vervult een brugfunctie tussen kind, ouders, school en de door de gemeente ingestelde jeugdteams.

Schoolmaatschappelijk werk draagt bij aan:

- het vroegtijdig signaleren en aanpakken van problemen zodat doorverwijzingen naar zwaardere zorg zo veel mogelijk worden voorkomen;
- een goede verbinding en samenwerking met de jeugdteams en korte lijnen tussen onderwijs en jeugdhulp;
- een goede kwaliteit van ondersteuning en hulp, waardoor mogelijke herhaling wordt voorkomen;
- integraal werken;
- het bieden van maatwerk oplossingen.

Inspiratiesessie: Mirella van Minderhout, Onderwijskundige, NVO-Orthopedagoog -Generalist en Cognitief gedragstherapeut bij Bureau Mind.

Handelingsgericht arrangeren en het uitgangspunt van handelingsgericht werken: De leraar centraal

Uit allerlei onderzoeken blijkt dat er één factor binnen het onderwijs van grote invloed is op ontwikkeling van leerlingen en dat is de leraar. Iedereen is het er over eens: de leraar centraal is van belang. Wat merkt de leraar hiervan? Binnen het SWV wordt handelingsgericht gearrangeerd. Voor het handelingsgericht arrangeren op bovenschoolniveau en het handelingsgericht werken op schoolniveau is het van belang dat deze manieren van werken op elkaar aansluiten. De kwaliteit van onderwijs is het centrale punt in beide manieren van werken. Ook daar staat de leerkracht centraal. Hoe kan de link worden gelegd met de kwaliteit van onderwijs en wat is de rol van de ouders en de directeur hierin?

De leraar centraal!

Of we nu de internationale wetenschappelijke onderzoeken van Marzano of van Hattie pakken, wetenschappelijke publicaties van eigen bodem of onze eigen ervaringen als professional en kind in het onderwijs... Er is één persoon die bepalend is in de kwaliteit van het onderwijs en dat is de leraar. De didactische- en pedagogische kwaliteiten van de leraar maken het verschil in wat leerlingen leren op didactisch en sociaal-emotioneel vlak. Daarnaast zijn de klassenmanagementvaardigheden een belangrijke voorwaarde om tot (effectieve) leerlijnen te komen. Het is wederom de kwaliteit van de leraar die hierin het verschil maakt. Zetten we vanuit de rollen van IB-ers, directeuren en andere specialisten in het onderwijs de leraar voldoende in hun kracht? Ondersteunen we de leraar voldoende in het onderwijs in het algemeen? Zetten we de 'top-leraren' die hun vak heel goed verstaan

voldoende in en zorgen we dat zij toppers blijven?

Dat we met elkaar hard werken in het onderwijs is duidelijk, maar steken we onze tijd ook in de dingen die effect hebben op ons basisdoel: de leerlingen tot ontwikkeling laten komen op sociaal-emotioneel en didactisch gebied? Het is van groot belang dat de leerling zelf weet en ziet wat hij gaat leren, dat het aantrekkelijk is om dit te leren en dat de leerling zelf het idee heeft dat hij dat doel kan gaan halen (een leerling die zelfvertrouwen heeft en gemotiveerd is om dit aantrekkelijke en zichtbare doel te halen). We weten ook dat we dit alles nodig hebben om als onderwijsprofessional keuzes te maken in de methodieken. Het doel op de leerlijn gebruiken we om feedback (feed-up, feedforward) te geven en om leereffect te monitoren. Een belangrijk punt is dat hiermee zowel didactische, als sociaal emotionele doelen beoogd worden, voor beide geldt het zelfde

namelijk: wat wil ik bereiken met mijn leerlingen de komende periode? Of welk gewenste gedrag wil ik bij leerlingen zien? Hoe ga ik dit deze leerlingen aanleren? Want "We neigen er nog al eens naar om het ontbreken van gedragsvaardigheden bij leerlingen te bestraffen in plaats van deze aan te leren" (Bateman en Golly, 2008). Hierbij wordt de kwaliteit van de relatie die de leerkracht met de leerling heeft nog wel eens onderschat.

Handelingsgericht werken en handelingsgericht arrangeren

Veel scholen implementeren handelingsgericht werken (HGW). Een belangrijk uitgangspunt bij HGW is de ouderbetrokkenheid. Dit is tevens een belangrijk thema in passend onderwijs. De succesfactoren van HGW betreffen met name het doelgericht en positief samenwerken met leerlingen en ouders. Handelingsgericht werken en arrangeren houdt in dat ouders vanaf het begin actief betrokken worden bij het onderwijsproces van hun kind. De ouders worden hierbij gezien als ervaringsdeskundigen en wijzelen als onderwijsprofessionals. Hoe betrekken we ouders bij de doelen en het aanbod die we voor de groep en/of een leerling gesteld hebben op leer- of gedragsmatig vlak?

Helaas zijn groepsoverzichten en -plannen, gebruikt bij HGW, op sommige scholen verworden tot zinloze administratieve rompslomp. Een dergelijk formulier behoort een ondersteunend hulpmiddel te zijn. Het groepsoverzicht gaat over leerlingen en

het groepsplan gaat over de leraar. Of het nu gaat om een arrangementskaart, een weekplanning of anderszins, de beginvragen moeten zijn: Wat is voor ons goed (passend) onderwijs? Aan welke opbrengsten hechten wij waarde en waar streven wij naar gezien de schoolpopulatie? En welk aanbod is nodig om de doelen op de leerlijnen te bereiken in relatie tot de populatie van de school? Wanneer het groepsplan gaat over de te bereiken doelen en wat de leraar kan doen ten aanzien van didactisch- en pedagogisch handelen, klassenmanagement en leertijd om deze doelen te bereiken, dan lukt het ook om het groepsplan met de leerlingen te bespreken. Het doel hiervan is om betrokkenheid en eigenaarschap te vergroten en zo motivatie en actiegerichtheid van leerlingen rond het behalen van deze doelen te bewerkstelligen. Hier zijn prachtige voorbeelden van, waarbij leraren aangeven veel te bereiken met hun groep en hier ook veel werkplezier aan ontlent (Pameijer, Van Minderhout, maart 2016). Het is belangrijk om leraren de ruimte te geven om hun eigen vorm te

ontwikkelen. Zo ontstaat eigenaarschap en kwaliteit rond een middel dat de kwaliteit van het onderwijs kan ondersteunen, in plaats van een papier tjegeer en doel op zich.

Voor het handelingsgericht arrangeren op bovenschoolniveau en het handelingsgericht werken op schoolniveau is het van belang dat deze manieren van werken op elkaar aansluiten. De kwaliteit van onderwijs is het centrale punt in beide manieren van werken. Hoe komen we tegemoet aan de specifieke onderwijsbehoeften van een leerling in de groep, in relatie tot het onderwijs aanbod voor de gehele groep. En hoe specifiek is een bepaald onderwijsbehoefte of kunnen we dit integreren in het onderwijsaanbod aan de groep? Dit zijn essentiële vragen die het voor de leraar meer of minder haalbaar maken om onderwijs aan een brede groep leerlingen aan te bieden. Deze vragen zullen dan ook consequent terug moeten komen in het handelingsgericht arrangeren. Ook daar staat de leraar centraal.

Zet leraren in hun kracht!

Door Maurice van Turnhout

'Er zit altijd ontwikkeling in een kind'

De scholen van het primair onderwijs in de Zaanstreek telde dit schooljaar slechts drie 'thuiszitters': kinderen die langer dan vier weken zonder geldige of bij de leerplichtambtenaar bekende redenen verzuimen. Een verrassend laag cijfer?

'De meeste kinderen van die leeftijd vinden spijbelen gelukkig nog veel te spannend,' verduidelijkt Lieke Kerssens, één van de zes leerplichtambtenaren van de gemeente Zaanstad. 'Toch zal het werkelijke aantal thuiszitters waarschijnlijk wel iets hoger liggen dan drie.' Normaal gesproken wordt verzuim in het primair onderwijs door de school zelf aan de leerplichtambtenaar gemeld. Maar volgens Kerssens bevinden sommige verzuimgevallen zich in een grijsgebied. 'Scholen melden dergelijke gevallen vaak niet, omdat ze denken dat hun aandeel ophoudt als ouders een kind eenmaal hebben ziekgemeld. Maar met de juiste ondersteuning kunnen we dan nog een heleboel doen. De leerplichtambtenaar onderzoekt samen met de school wat er echt met het kind aan de hand is. Wij verwijzen het kind bijvoorbeeld door naar een onafhankelijke jeugdzorg van de GGD. En mogelijk concludeert die dat het kind wel degelijk twee uur per dag onderwijs kan volgen.'

Open gesprekken

Volgens de Leerplichtwet is de ouder verantwoordelijk voor de schoolgang van kinderen jonger dan twaalf jaar. Als het kind spijbelt, nodigen we dus eerst de ouders in het gemeentehuis uit voor een open gesprek,' vertelt Kerssens. 'We vragen bijvoorbeeld waarom het

hen niet lukt om hun kind op tijd naar school te brengen. In eerste instantie krijgen ouders een waarschuwing, of verwijzen we hen naar de hulpverlening. Als uiterste middel kunnen wij ook een proces-verbaal opmaken. Dat is natuurlijk niet het leukste onderdeel van ons werk. Vanuit de gedachte van passend onderwijs kijken we vooral naar wat het kind thuis of op school nodig heeft.' Als het kind verzuimt omdat het bijvoorbeeld op school gepest wordt, zoekt Kerssens contact met de school zelf. 'Ook dat is nooit een verwijtend gesprek,' benadrukt ze. 'Soms schat ik in dat een ouder er in een gesprek met de directeur zelf wel uitkomt. Maar als er sprake is van een hoog oplopend conflict, ga ik mee. Wanneer mensen emotioneel zijn is het vaak lastig om de communicatie weer op gang te krijgen.' Op een gemiddelde werkdag is Kerssens veel onderweg, pendelend tussen hulpinstanties, scholen en huisbezoeken. 'Ook hier op het gemeentehuis voer ik veel gesprekken. Ik zit zeker niet de hele dag achter mijn computer. Die afwisseling maakt het werk leuk.'

Geen politieagent

Na de zomervakantie bezoeken de leerplichtambtenaren in de Zaanstreek alle basisscholen in de gemeente, om de verhalen achter de

Door Maurice van Turnhout

'Met eerlijkheid bereik je het meest'

Toen Mees in groep drie zat, merkten zijn ouders en leraren dat hij grote moeite had om zich te concentreren. Nu is Mees tien jaar oud. 'Bijna elf,' voegt hij toe. Via het samenwerkingsverband krijgt hij extra ondersteuning van een remedial teacher op zijn eigen basisschool, OBS Ayundo in Assendelft.

'Mees gaat met veel plezier naar school,' vertelt zijn moeder, Ellen van Meggelen. 'Altijd blij! Zijn favoriete vak? Gymnastiek. En weet Mees misschien ook wat passend onderwijs is? Hij knikt: 'Bijles.'

Mees en zijn moeder Ellen van Meggelen

cijfers te horen. Bovendien werken de leerplichtambtenaren binnen het samenwerkingsverband mee aan een landelijke pilot: vanaf januari 2017 moeten alle basisscholen zijn aangesloten op het digitale verzuimloket, waar verzuim snel en efficiënt kan worden gemeld. 'In het voortgezet onderwijs bestaat al zo'n digitaal loket. Daar is ook een zogenaamd leerplichtsprekruur, waarbij de leerplichtambtenaar preventieve gesprekken heeft met leerlingen die dreigen 'uit te vallen'. Allemaal ter voorkoming van een officiële verzuimmelding. Volgens mij is het niet zinvol om hetzelfde te gaan doen op basisscholen. Het is vooral belangrijk dat scholen de leerplichtambtenaar gaan zien als een volwaardige partner, en niet als een soort politieagent. Met samenwerking bereik je van beide kanten het meest. Uiteindelijk draait het om de kinderen.' Soms moet Kerssens ook opsporingswerk doen. 'Als kinderen naar de Zaanstreek verhuizen, verschijnen hun gegevens na inschrijving bij de gemeente in ons systeem. Als ze vervolgens niet worden ingeschreven bij een school, gaan wij op onderzoek uit. Laatst dook de naam van een kind in ons systeem op, dat niet te traceren was. Dat was behoorlijk erg. Toen ik op huisbezoek ging werd er niet opengedaan. Ik kon niet naar binnen kijken, alles zat potdicht. Bij Burgerzaken vertelden ze mij dat het kind niet door de ouders was ingeschreven. Toen heb ik de politie gevraagd om te surveilleren.

Uiteindelijk liep het met een sissers af: het pand stond leeg en het kind bleek alweer vertrokken te zijn. Maar als leerplichtambtenaar ben je dan even heel intensief betrokken bij zo'n geval.' Soms krijgen kinderen een tijdelijke of volledige vrijstelling van onderwijs, omdat ze lichamelijk of psychisch niet in staat zijn om te leren. De leerplichtambtenaar geeft deze vrijstellingen af, op advies van een onafhankelijke arts. 'Zo'n arts weet natuurlijk ook niet altijd wat er mogelijk is binnen het onderwijs. Misschien kan een kind,

bij wie hij vrijstelling adviseert, met passend onderwijs wel degelijk naar school. Over het algemeen zitten kinderen met een vrijstelling bij een medisch kinderdagverblijf of een dagbestedingscentrum. Samen met het samenwerkingsverband, de GGD en enkele partners uit het onderwijs onderzoeken we nu of de mogelijkheid bestaat om onderwijs naar die locaties te brengen. Alleen in uitzonderlijke gevallen stellen wij iemand volledig vrij van leerplicht. Er zit altijd ontwikkeling in een kind.'

samenwerking met haar geïntensiveerd.' Mees krijgt zijn bijles nu dus in een lokaal op zijn eigen school. 'Inmiddels is de remedial teacher vaak hier,' zegt Marie-Cecile Ruwiel. 'Meestal komt ze vier dagen per week. Als een kind zoveel ondersteuning nodig heeft, vinden wij dat ouders dat niet zelf zouden moeten bekostigen. Daarom hebben we voor Mees een onderwijsarrangement aangevraagd.' Het expertisecentrum van Zaan Primair, het schoolbestuur waar Ayundo onder valt, is dienstencentrum Dynamica XL. Hier zijn specialisten in dienst die op aanvraag kunnen worden ingeroepen als school of ouders ergens in vastlopen. 'Specialisten van Dynamica XL geven nu in een aantal van onze groepen sociaal-emotionele lessen,' vertelt Marie-Cecile Ruwiel. 'Daar leren kinderen bijvoorbeeld hoe ze op een goede en redelijke manier duidelijk kunnen maken dat ze iets niet prettig vinden. Dat komt de ouders in van wezenlijk belang. Zij zijn onze educatieve partners. Als je alles eerlijk naar elkaar uitspreekt, bereik je het meest.'

Remedial teacher

De ouders van Mees schakelden zelf de remedial teacher in, waar Mees nu extra en specifieke onderwijsbegeleiding krijgt. Op zich was die snel gevonden: zij werkte al met een aantal andere leerlingen van Ayundo. Marie-Cecile Ruwiel: 'Dat was buiten de normale lesuren. Soms vonden ouders het lastig als hun kind na schooltijd ook nog eens naar bijles moest. Toen is de remedial teacher als zzp-er onder schooltijd aan de slag gegaan, en hebben we de

de leerling zelf mederegisseur van zijn onderwijsarrangement. Voor Mees is het echter moeilijk om onder woorden te brengen wat hij vindt en wat hij wil, zegt zijn moeder. 'Een remedial teacher die vier keer per week een uur lang met hem werkt, leert hem natuurlijk door en door kennen. Zij kan er meteen op inspelen als blijkt dat Mees ergens behoefte aan heeft.'

Zelfstandig

De remedial teacher helpt Mees ook met het plannen van zijn weektaak. Ellen van Meggelen: 'Vaak weet Mees niet goed welke dag van de week het is. Daarom heeft hij nu per dag een takenlijst, zodat het allemaal wat overzichtelijker voor hem wordt.' Marie-Cecile Ruwiel: 'Samen kijken ze naar wat er allemaal gelukt is van de weektaak. En als er iets niet gelukt is, kunnen ze het samen afmaken. De bedoeling is dat Mees steeds meer zelfstandig kan doen in de klas, en dat hij zelf om hulp leert te vragen wanneer hij die nodig heeft.' Er wordt door school en ouders niet uitgegaan van Mees' beperkingen, maar juist van wat hij nodig heeft om zichzelf te ontwikkelen. Dat vereist flexibiliteit. Schrijven ging Mees niet eenvoudig af, daarom hebben de docenten hem een tijdje met een tablet laten werken. 'Later gaf Mees zelf aan dat hij toch liever weer met een pen wilde schrijven,' vertelt zijn moeder. 'Hij wil natuurlijk niet telkens uit de klas worden gehaald om op een andere manier te werken. Het liefste wil Mees gewoon met de groep meedoen.'

‘Wij stellen vragen uit oprechte nieuwsgierigheid’

Hoe ziet het samenwerkingsverband de toekomst? In het Ondersteuningsplan is vastgelegd hoe passend onderwijs wordt georganiseerd en gefinancierd. Elk schoolbestuur vaardigt één leraar en één ouder af om in de Ondersteuningsplanraad (OPR) mee te denken en te praten over passend onderwijs. ‘Als raad willen wij meer doen dan één keer per vier jaar een Ondersteuningsplan goedkeuren,’ meldt OPR-voorzitter Mustafa Kedilioglu, ‘We willen juist een actieve rol spelen.’

Eén keer in de twee maanden komen ze nu bijeen, de raadsleden van de OPR. Tijdens de vergaderingen wordt onder meer gesproken over de begroting, het uitwerken van een activiteitenplan en over andere actuele onderwerpen die zich aandienen. ‘Als voorzitter probeer ik iedereen de ruimte te geven,’ benadrukt Kedilioglu, in het dagelijks leven IT-projectmanager. ‘Ook let ik op de tijd. Zelf kan ik behoorlijk lang vergaderen, maar er komen ook mensen uit Beverwijk na hun werk bij de OPR-vergadering. Dan wil ik niet op mijn geweten hebben dat ze pas om kwart over elf weer thuis zijn.’ Kedilioglu’s OPR-loopbaan begon toen zijn oudste zoon naar basisschool Het Eiland in Zaandam ging, vertelt hij. ‘In 2011 heb ik zitting genomen in de gemeenschappelijke medezeggenschapsraad (GMR) van Stichting Zaan Primair. Toen de schoolbesturen gingen samenwerken om passend onderwijs te realiseren, stond ook de vorming van een OPR op de agenda. Daar ben ik toen als afgevaardigde van de GMR naar toegegaan. Nooit gedacht dat ik voorzitter van die nieuwe raad zou worden. Maar ik voelde me geroepen, dus ik heb het geaccepteerd.’

Ombudsman

Kedilioglu spreekt met enthousiasme over de laatste OPR-vergadering,

waarin de jaarlijkse rapportage van de Ombudsman over de stand van zaken in het onderwijs aan de orde kwam. ‘Eerst lezen we die rapportage uiterst zorgvuldig. Vervolgens stellen we kritische vragen aan de bestuurscoördinatoren van het samenwerkingsverband herkennen zij bijvoorbeeld de situatie rond toelaatbaarheidsverklaringen, die de Ombudsman schetst? En zo ja, hoe is dat hier geregeld? Welke aanbevelingen van de Ombudsman neemt het samenwerkingsverband over en welke niet? De externe coördinator van het samenwerkingsverband is altijd bij onze vergaderingen aanwezig. Een hele open, transparante werkwijze.’ Zelf heeft Kedilioglu geen kind dat van maatwerk gebruik maakt, maar hij omarmt wel de grondgedachte dat ieder kind passend onderwijs krijgt. ‘Ik heb veel bewondering gekregen voor leraren en schooldirecteuren, die met weinig geld het onderwijs draaiende moeten houden. In de OPR zitten ook ouders van kinderen met een maatwerk arrangement binnen passend onderwijs. Ook leraren uit het primair onderwijs zelf zitten bij ons in de raad. Zij kunnen gerichte vragen stellen, vanuit hun eigen ervaring. Omdat we als raad kritische vragen stellen en we van het samenwerkingsverband formeel antwoord krijgen, zijn we een toegevoegde waarde.’

Meestal treedt de OPR op als toetsingsorgaan, maar soms ook als doorgeefluik. ‘Vorig jaar heeft één van de ouders uit de OPR een gesprek gehad met de wethouder,’ herinnert Kedilioglu zich. ‘Dat onderhoud ging over het bekostigen van vervoer. Wie betaalt het vervoer van kinderen die

speciaal onderwijs krijgen op een thuisnabije plek? In de gemeenteraad is die vraag ook aan de orde geweest. Dat onderwerp hebben wij vervolgens aan het samenwerkingsverband voorgelegd. Op die manier komt zo’n vraag meteen terecht bij de mensen die gespecialiseerd zijn in het bieden van passend onderwijs.’

Openbare vergaderingen

Nu is het zaak dat de raad wat meer bekendheid krijgt, meent Kedilioglu. ‘De afgelopen tijd hebben we presentaties geven bij de medezeggenschapsraden en gemeenschappelijke medezeggenschapsraden, om te laten weten wie we zijn en wat we doen. Tegelijkertijd houden we een vinger aan de pols bij ouders en medewerkers. We zitten daar niet voor onszelf, we zijn er voor de achterban.’

De vergaderingen van de OPR zijn altijd openbaar. De coördinatoren van het samenwerkingsverband zitten bij ons aan tafel, dus kom gerust eens langs om te snuffelen. En voel je vrij om vragen te stellen.’

Binnenkort komen er vanwege uitstroom een viertal plaatsen vrij in de OPR. Schroom niet om lid te worden, moedigt Kedilioglu aan. Lidmaatschap van de OPR is volgens hem een leuke en gewaardeerde taak. ‘We hebben het over actuele onderwerpen, en stellen vragen uit oprechte nieuwsgierigheid. Soms is het taaie materie, maar juist daardoor leren we veel over de manier waarop het onderwijs in elkaar steekt. Ik ben er trots op hoe we onze verantwoordelijkheid nemen, en ook op hoe het samenwerkingsverband met ons omgaat als gesprekspartner. Het is een voorrecht om in de OPR te zitten.’

Mustafa met zijn zonen Talha en Furkan

Nieuwe samenstelling coördinatieteam

Per 1 april 2016 maakt Judith Kapitein deel uit van het coördinatieteam van het samenwerkingsverband. Peter van Dijk heeft per die datum een functie aanvaard bij Stichting Spoor. Judith heeft zijn taken overgenomen als bestuurscoördinator van kring 2.

Anneke Bax, Bernard Homans, Judith Kapitein

Colofon

‘Samenwerken aan Passend Onderwijs dicht bij huis’ is een uitgave van Samenwerkingsverband Primair Onderwijs Zaanstad

De artikelen in deze krant vertegenwoordigen niet noodzakelijkerwijs het standpunt van het samenwerkingsverband. Evenmin kunnen aan de inhoud van deze krant rechten worden ontleend.

Samenstelling en redactie:

Anneke Bax, namens het coördinatieteam
Yvonne Dijkema, secretariaat samenwerkingsverband

Interviews:

Maurice van Turnhout, schrijver en journalist

Fotografie:

Marije Dijkema, Studio byMarije

Vormgeving & opmaak:

Marije Dijkema, Studio byMarije

Drukwerk:

Van Aalst Printmanagement, Zaandijk

Zaandam, juni 2016